

Introducció

Els morts

Te'n recordes dels tres adjectius que vaig fer servir a Els morts en parlar del teu cos? Són aquests: «musical i estrany i perfumat».

James Joyce (1882-1941) escrivia aquestes paraules en una carta a la seva dona, dos anys després de la redacció d'«Els morts». «Els morts» fou l'últim episodi d'un conjunt de quinze narracions breus iniciat a Dublín l'any 1904 i acabat a Trieste el 1907, que rebé el títol de *Dublinenses*. Encara que es tracta d'un seguit de relats breus totalment independents, hom tendeix a considerar *Dublinenses* com un tot narratiu que pretén ser, segons paraules de l'autor, un «retrat moral» de la seva ciutat, un retrat en el qual els irlandesos poguessin «mirar-se a si mateixos com en un mirall ben polit»... En els mateixos anys en què G. Braque i P. Picasso, a París, iniciaven una investigació formal en la representació pictòrica de la realitat que donaria lloc al moviment anomenat cubisme, J. Joyce feia quelcom similar en literatura: renunciava a copsar la realitat com un tot coherent i articulat en una estructura argumental única, per treballar-la com un conjunt de fragments units tan sols per uns elements temàtics comuns. En aquest cas els temes comuns són la ciutat de Dublín i la seva paràlisi social, el nacionalisme irlandès, la corrupció moral, la religió catòli-

ca... i la mort.

El pes dels que són morts en l'experiència dels vius és un tema present en tota l'obra de J. Joyce; el trobem formulat per primer cop de manera molt explícita en els relats de *Dublinenses* que publiquem en aquest recull: «Les germanes», «Argilla», «Un succés lamentable», «Dia de l'heura al local del comitè» i «Els morts». En tots aquests relats l'element central és la figura d'un mort o el fet de la mort; el darrer, escrit com a cloenda, afegeix una forta connotació autobiogràfica que explica en part aquesta obsessió de J. Joyce per la mort.

«Els morts»

«Els morts» és un text clau en l'obra de J. Joyce per les seves fortes connotacions autobiogràfiques, però també perquè va ser escrit en un moment crucial de la vida de l'autor i marca clarament el tombant entre la seva obra de joventut i la de maduresa. En acabar-lo, J. Joyce decidí convertir un dels relats inicialment pensat per a *Dublinenses* en el que seria *Ulysses*, la seva obra mestra, en la qual la recerca formal va quedar plenament desenvolupada. R. Ellmann, el biògraf de J. Joyce, considera «Els morts» com un homenatge de l'autor a la seva dona i també com el primer text d'exili. Tots dos elements en són un, de fet.

J. Joyce conegué Nora Barnacle a Dublín el 16 de juny de l'any 1904, quan ell era un jove universitari solitari i desocupat que es considerava destinat a ser un gran escriptor. Ella era una noïeta eixerida procedent d'un

poblet, Galway, del comtat de Connacht, a l'oest d'Irlanda la zona més rural i més pobra, però també la més «autèntica» des del punt de vista de la tradició gaèlica. Nora t sols havia seguit els estudis primaris i treballava de cairebrera en un hotel de la ciutat. Es convertí en el principi punt de referència emocional de J. Joyce per a tota la seva vida. Ell la va convèncer de fugir junts —sense casar— sense ni tan sols advertir la família d'ella, sense diners amics que els esperessin a la seva destinació— cap al «continent», per escapar de la grisor i la manca d'horitzons de seva terra natal. Aquesta fugida fou una iniciativa formal mental en la vida de J. Joyce, que mai no deixà de recordar el seu rebuig de les convencions i de la hipocresia que ofegaven el món petitburgès del qual procedia. Un cop «continent» van anar a parar a la ciutat llavors austríaca Pola, a la costa de l'Adriàtic, i després a Trieste, on s'és bliren durant uns deu anys. J. Joyce va sobreviure aquest temps principalment com a professor d'anglès a l'acadèmia Berlitz o bé impartint classes particulars. Féu una vida miserable, en habitacions rellogades, amb una dona seu càrrec i després un fill, Giorgio, nascut l'any 1906, i n'endavant una filla, Lucia. J. Joyce es va trobar atrapat a Trieste. Uns mesos viscuts a Roma treballant d'empleat un banc van ser encara més desastrosos. Va arribar un moment en què es va plantejar tornar enrere, abandonar la ciutat i el fill... però el retorn a Dublín fou impossible, no havia cap possibilitat d'aconseguir-hi un mitjà de vida. La publicació dels primers relats de *Dublinenses*, que ha iniciat l'any 1905 el diari local *Irish Homestead*, s'interropejà perquè l'editor considerà que escandalitzaven els se